

nik, Dešnik, Dešnikar, Dežnak, Dežnik, Dežnikar (dežnik je lahko pomagal samo pri kakšni mladi predelavi). V ta krog vabi tudi priimek Deško (iz *Tedesko*), ki ga najdemo na Goriškem (prim. F. Bezlag, *Začasni seznam slovenskih priimkov*, SAZU, 1974). Sušnik omenja tudi priimek *Dovečar* (*Dovečer*), ki je precej razširjen na slovenskem vzhodu, in naj bi bil dejvska različica Tavčarja (*Dovčar*, *Davčar*). To pisano podoba naj dopolnijo še redki priimki *Tajč*, *Tajčar*, *Tajčman*, *Dajč*, *Dajič*, *Daič*, *Dajčar*, *Dojčman*, in nekaj takih, ki so ostali deloma pri nemškem pravopisu npr. *Deuś*, *Deučer*, *Deučman*.

Iz vse te gmote malofrekventnih in glasovno razkropljenih priimkov, ki pa vsi kažejo na slovensko-bavarsko substitucijo dvoglasnika (*aj*, *ej*, *oj*), se dviga od prvih zapisov glasovno najbolj čisti »Nemec« *Tavčar*, ki se s frekvenco nad 1300 uvršča v prvo stotino slovenskih priimkov. (Podatke mi je po ljudskem štetju 1971 posredoval P. Jakopin.) Toda ali lahko spričo

nezasedenosti različice *Davčar* brez pomsleka pristanemo na razlago *Tavčar* = *Deutscher*? Najbrž se bo le treba oprijeti zanemarljive domneve, da je *Tavčar* prvotno pravzaprav *tavšar*, ki je izkazan tudi v priimku *Menič*. K tej misli nas spodbujajo priimki *Tauš*, *Taušič* (*Tavš*, *Tavšič*) in manjkajoči priimek *Taušar*, ki se skriva v *Tavčarju* (menjava *š-č* je bila splošna). Tak priimek (po opraviilu, funkciji, poklicu človeka — mogel bi biti tudi vzdevek) so lahko dajali Slovenci na podlagi svoje ljudske izposojenke *tavšati*, ali Nemci po svojem glagolu *tauschen* (menjavati). Razlaga bi tudi ustrezala poklicu, ki so ga opravljali nekdanji *Tavčarji*, ki so tvorili in prenašali blago (*Gestrin*) in ga vsaj sprva verjetno bolj menjavali kot prodajali. Ker pa tako množični priimki niso mogli nastati le enkrat in na enem mestu, ni izvzeta možnost, da se je prvotni *Taušar* križal z *Deutscherjem* in da so priimek po ljudski etimologiji pozneje povezovali tudi s prebivalcem *Davč*.

F. Jakopin
Filozofska fakulteta v Ljubljani

JOHN LYONS: NOAM CHOMSKY*

Lyonsova knjiga obsega uvod, v katerem je na kratko orisano delovanje Chomskega in njegovo mesto v sodobni znanosti, poglavja *Sodobno jezikoslovje*, *Smotri in stališča*, v poglavju z naslovom *Bloomfieldovci* je podan kratek prikaz ameriškega jezikoslovnega strukturalizma, v poglavju *Cilji lingvistične teorije* pa so opisana nekatera stališča Chomskega v zvezi z nalogami in možnostmi jezikoslovne teorije. V poglavjih *Generativna slovnica: enostavni model*, *Slovnica fraznih struktur* in *Transformacijska slovnica* je nazorno predstavljena teorija generativne slovnice Chomskega. Poglavji *Psihološke implikacije generativne gramatike* in *Filozofija jezika in uma* obravnavata odnos Chomskega do nekaterih psiholoških in filozofskih problemov. V zaključnem poglavju so ovrednoteni dosežki Chomskega na področju jezikoslovja, psihologije in filozofije. Besedilu sta dodana kratek življenjepis Chomskega in komentirana bibliografija njegovih del.

* * *

John Lyons je profesor občega jezikoslovja na univerzi v Edinburgu. Najbolj znan je po knjigi *Uvod v teoretično jezikoslov-*

je (1968). Posebno pozornost posveča delom Chomskega, čeprav se z njim ne strinja povsem. Pričujoča knjiga je odlično uvodno čtivo za vsakogar, ki se želi podrobneje seznaniti s Chomskega deli.

Osrednji del Lyonsove knjige tvorijo poglavja, v katerih je konkretno prikazana formalizacija različnih teoretično možnih sistemov generativne slovnice, kot jo je podal Chomsky v *Sintaktičnih strukturah*, v poglavju *Trije modeli za opis jezika*.¹

Prav ta poskus formalizacije sistemov slovnicega opisa je najbolj izviren in morda najbolj trajen prispevek Chomskega sodobnemu jezikoslovju.

I. Model končnih stanj

Lyons poskuša najprej obrazložiti nekatere pojme in izhodišča, potrebna za razumevanje modelov za opis jezika.

* (Modern Masters; Ed. Frank Kermode, The Viking Press, Inc., New York, 1970)

¹ Tri modele za opis jezika tu podrobno navajam, ker v naši poljudni jezikoslovni literaturi še niso opisani.

Jezik, ki ga opisuje slovnica, opredeli kot »množico vseh stavkov, ki jih slovnica generira«. Pri tem pravi: »Angleščina, in kolikor vemo, tudi vsi ostali naravni jeziki, vsebuje neskončno (t. j. neomejeno veliko) število stavkov, zato ker obstajajo v jeziku stavki in fraze, ki jih lahko neomejeno razširjamo...« (Str. 50)². Predpostavljamo pa, da sta število besed v besedišču določenega jezika in število operacij, potrebnih za generiranje (pretvorbo) stavkov določenega jezika, končni. To, da proizvaja slovnica iz končnega besedišča in končnega števila končnih pravil neskončno število stavkov, je med drugim mogoče s tem, da je dovoljeno ponavljanje že uporabljenih pravil.

Lyons nato določi pojma *terminalni element* in *pomožni element*. Terminalni elementi se pojavljajo v stavkih: na sintaktični ravni so to *besede*, na fonološki ravni *fonemi*. *Pomožni elementi* pa so vsi ostali simboli, ki se uporabljajo v slovnicih pravilih. V generativni slovnici na primer so pomožni elementi vsi simboli, ki označujejo besedne vrste.

Najpreprostejše slovnice, ki lahko iz končnega besedišča generirajo neskončno število stavkov s pomočjo končnega števila pravil, imenuje Chomsky slovnice končnih stanj. Chomsky je dokazal, da so takšne slovnice neprimerne za jezikoslovni opis, vendar se mu je zdelo potrebno obravnavati model končnih stanj zato, ker se je na osnovi takšnega pristopa razvila t. i. teorija informacije, ki se je po drugi svetovni vojni razširila na številna področja, v številni psihologiji in jezikoslovje.

Osnova slovnice končnih stanj je postavka, da se stavki generirajo z nizanjem elementov od leve proti desni tako, da je, potem ko je bil izbran element na skrajni levi, izbira vsakega naslednjega elementa odvisna od neposredno predhodnih elementov. Slovnico si lahko predstavljamo kot mehanizem, ki se premika skozi končno število vmesnih stanj, od začetnega do končnega. Ko tak mehanizem izbere katero izmed besed, možnih v določenem stanju, se mehanizem »preklopi« v novo stanje. Vsako zaporedje besed, ki se tako generira, je opredeljeno kot pravilno.

Chomsky meni, da je slovnica končnih stanj neprimerna za jezikoslovni opis predvsem zato, ker ne more razložiti nekaterih običajnih načinov tvorbe stavkov. Kot dokaz navaja stavke s t. i. »lastnostmi zrcalne slike« (*mirror image properties*). To

so stavki tipa $a b c \dots x y z$, kjer so elementi a in z , b in y , c in x itd. med seboj odvisni. Možno je namreč, da so besede, ki so v stavku daleč narazen, med seboj odvisne. Takšne besede se lahko še bolj oddelijo s frazami ali odvisniki, ki pa spet lahko vsebujejo pare med seboj odvisnih besed. Npr. v stavku *Vsakdo, ki to pravi, laže* sta besedi *vsakdo* in *laže* med seboj odvisni. Ločeni sta z odvisnikom *ki to pravi*, v katerem sta med seboj odvisna izraza *ki* in *pravi*. Bolj zapleten bi bil stavek *Vsakdo, ki pravi, da ljudje zanikujejo, da... se motijo, je nespameten*. V tem stavku obstaja odvisnost med *vsakdo* in *je nespameten*, in med *ljudje* in *se motijo*. Stavek lahko še razširjamo in dobimo stavke z »lastnostmi zrcalne slike«. Jezik, ki vsebuje neskončno število takšnih stavkov, sega čez okvire slovnice končnih stanj.

II. Slovnica fraznih struktur

Slovnica fraznih struktur je sintaktični model, v katerega so splošno verjeli jezikoslovci pred Chomskym (na tem modelu temelji sintaktična analiza tudi v naših tradicionalnih šolskih slovnicih), zato mu Chomsky posveča posebno pozornost.

V primerjavi s slovnico končnih stanj zmore ta model bistveno več: vsaka množica stavkov, ki se lahko generira s slovnico končnih stanj, se lahko generira tudi s slovnico fraznih struktur, ne pa obratno.

Stavki so sestavljeni iz besed, razvrščenih v določenem redu. Njihov besedni red tvori linearno zgradbo stavka. Stavki pa imajo še zgradbo, neodvisno od linearne, t. i. »zgradbo iz stavčnih členov« ali po Chomskem »frazno strukturo«. Pojem frazne strukture lahko primerjamo s pojmom oklepaja v matematiki ali simbolični logiki. V jeziku obstajajo zveze besed, ki so dvoumne — podobno, kot bi bil dvoumen matematični izraz $x + y \times z$, če ne bi upoštevali splošnega dogovora, da ima množnje prednost pred seštevanjem. Podobno se lahko v stavku *Okupatorji so izpustili stare može in žene* fraza *stari može in žene* interpretira na dva načina: 1. (*stari može*) in *žene*, prim. $(xy) + z$; 2. *stari*

² Lyons tu nemara namenoma poenostavlja. Del stavka, ki se začne s *ker*, namreč ne more biti pojasnilo k prvemu delu stavka, saj mogoča (potencialna) dolžina posameznih stavkov ne vpliva na to, ali je število stavkov končno ali neskončno. Sporno je tudi pojasnilo besede *neskončno* kot neomejene velikosti saj je množica z elementi neomejene velikosti lahko končna.

(*možje in žene*), prim. $x (y + z)$. Če je frazna struktura *stari (možje in žene)*, pomeni ta fraza isto kot (*stari možje*) in (*stare žene*), prim. $x (y + z) = (xy) + (xz)$. Dva niza elementov imata torej lahko enako li-

nearno, toda različno frazno strukturo. Ta razlika je lahko pomensko relevantna.

Naslednja pravila kažejo, kako je Chomsky formaliziral slovnico frazne strukture:³

- I. stavek \rightarrow imenska skupina + glagolska skupina
- II. imenska skupina \rightarrow določilnik (determinant) + samostalnik
- III. glagolska skupina \rightarrow glagol + imenska skupina
- IV. določilnik \rightarrow {tisti, moj ...}
- V. samostalnik \rightarrow {deček, hiša ...}
- VI. glagol \rightarrow {išče, bere ...}

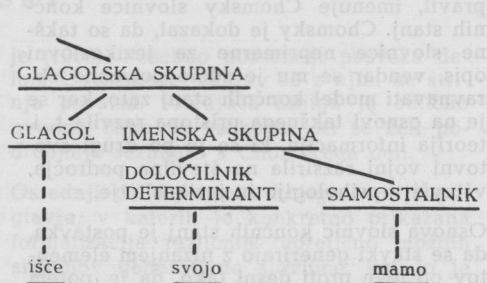
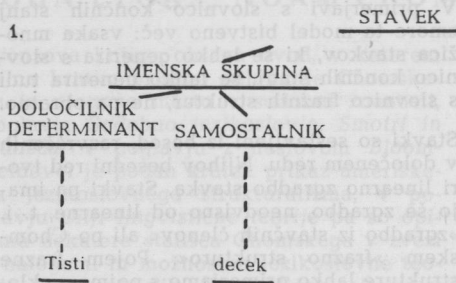
Vsako teh pravil ima obliko $x \rightarrow y$, kjer je x en element, y pa niz iz enega ali več elementov. Puščica pove, naj se element na levi nadomesti z nizom elementov na desni strani pravila. (»Prepiši x kot y .«) Npr. pravilo I razstavlja stavek na imensko skupino in glagolsko skupino.

Kako določa ta sistem ustrezno frazno strukturo stavkov? Kadarkoli uporabimo kako pravilo, si zamislimo v oklepaju niz elementov, ki so navedeni v pravilu desno od puščice, in označimo niz v oklepaju kot

primerek elementa, ki smo ga s tistim pravilom »prepisali«, npr.: niz *imenska skupina + glagolska skupina* iz pravila I postavimo v oklepaj in označimo kot *stavek (imenska skupina + glagolska skupina)*

Enakovredno takemu zapisu je t. i. skladenjsko drevo. (Glej 1.)

Če simbole, ki so jih proizvedla pravila frazne strukture, zamenjamo s slovarskimi enotami, dobimo konkreten stavek, npr.:

Preprosto slovnico fraznih struktur je mogoče razširjati s tem, da generira zmeraj več stavkov. Chomsky sicer ni mogel dokazati, da v angleščini obstajajo stavki, ki jih slovnica fraznih struktur ne more generirati, pač pa opozarja, da generira ta slovnica nekatere stavke na zelo okoren način. Čeprav sta namreč dve slovnici enakovredni v tem smislu, da lahko obe generirata isto skupino stavkov (to je t. i. »šibka enakovrednost« slovnici), imamo še vedno eno za bolj ustrezno od druge. Chomsky meni, da transformacijska gramatika bolj ustreza kot gramatika fraznih struktur predvsem zato, ker boljše odraža intuicijo uporabnikov jezika. Tako npr. slovnica

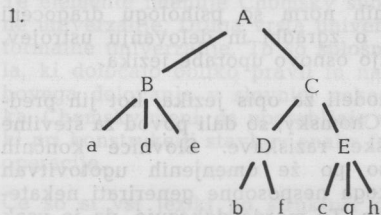
fraznih struktur lahko generira aktivne in pasivne stavke, ne more pa prikazati zveze med aktivnim in ustreznim pasivnim stavkom. To pomeni, da ne more obrazložiti dejstva, da uporabniki jezika čutijo, da stavka kot *Prodali so hišo* in *Hiša je prodana* nekako spadata skupaj. V slovnici fraznih struktur ni mogoče izraziti tega, da je osebek trpnega stavka v ustreznem tvornem stavku vedno predmet glavnega glagola.

³ Zaradi lažjega razumevanja so pravila izpisana v celoti, čeprav se navadno posamezni elementi v pravih označujejo s kraticami, npr. imenska skupina = NP (noun phrase), glagolska skupina = VP (verb phrase) itd.

III. Transformacijska slovnica

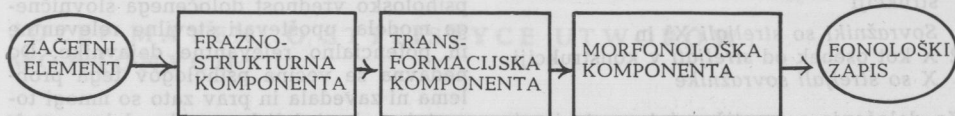
Transformacijska slovnica je izviren pri-spevek Chomskega k teoriji slovnice.

Medtem ko sestavljajo slovnico fraznih struktur izključno frazno-strukturna pravi-la, so v transformacijski slovnici frazno strukturna in transformacijska pravila. Si-stem fraznostrukturnih pravil generira ve-liko število t. i. »nizov globinske strukture«, ki jih transformacijska pravila dalje razvijajo. Bistvena razlika med frazno-

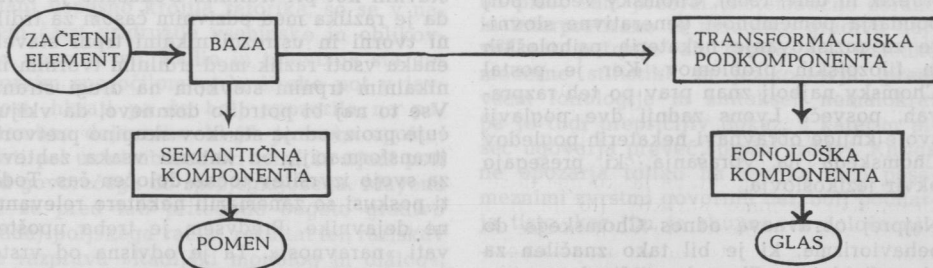
Gornji niz bi transformacijsko pravilo $B + D + E \rightarrow E + B$ spremenilo v $c + g + + h + a + d + e$ s sintaktičnim drevesom 2. Ker je niz končnih (terminalnih) simbo-lov tudi sam del sintaktičnega drevesa, lahko rečemo, da transformacijsko pravilo

1.

Takšna slovnica generira s pomočjo neob-veznih transformacij različne vrste prostih stavkov. Prav tako more generirati prired-nejše stavke, in sicer s t. i. »povezovalnimi« in »vlagalnimi« transformacijami, katerih izhodišče je po več osnovnih nizov.

2.

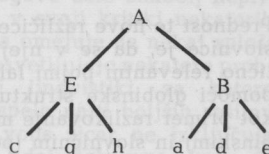

V tej slovnici je nova semantična kompo-nenta, saj je Chomsky zdaj mnenja, da mo-remo in moramo pomen stavka podvreči

strukturnimi in transformacijskimi pravili je v načinu interpretacije simbolov v pravi-lih. V fraznostrukturnem pravilu označu-je simbol zmeraj samo en element v nizu, na katerega pravilo deluje. V transforma-cijskem pravilu pa se lahko simbol nanaša

na več elementov, če simbol, naveden v transformacijskem pravilu, dominira⁴ niz v ustreznem sintaktičnem drevesu. Za prir-mer: danemu nizu $a + b + e + b + f + + c + g + h$ so fraznostrukturna pravila pripisala sintaktično drevo 1.

2.

spremeni eno sintaktično drevo v drugega, in prav to je osnovna lastnost transforma-cijskih pravil.

Chomsky ponazarja delovanje transforma-cijske slovnice z naslednjim diagramom:

V »Aspects of the Theory of Syntax« (»Vi-diki sintaktične teorije«, 1965) je Chomsky predložil izpopolnjeno različico transforma-cijske slovnice, ki jo ponazarja diagram 2.:

⁴ Lyons žal ne opredeljuje važnega pojma »dominirati«, niti ga ne navaja v kazalu pomembnejših poj-mov na koncu knjige.

prav takšni natančni formalni razčlembi, kakršno uporabljamo za skladenjske strukture.

Novost je tudi baza, ki vsa okvirno ustrezno »frazni strukturi« iz diagrama 1. Bazična pravila generirajo t. i. globinsko strukturo (GS) stavka, le-to pa transformacijska pravila spreminjajo v t. i. površinsko strukturo (PS) stavka. Pomen stavka je izpeljan iz njegove GS s pravili semantične interpretacije, fonetična interpretacija pa je izpeljana iz njegove PS s fonološkimi pravili.

Prednost te nove različice transformacijske slovnice je, da se v njej določeni semantično relevantni pojmi lahko opredelijo ob pomoči globinske strukture. Lyons navaja kot primer razlikovanje med logičnim (globinskim) in slovničnim (površinskim) osebkom v stavku.

Primer: *Streljanje sovražnikov je trajalo vso noč.*

Stavek je očitno dvopomenski, vendar to lahko razložimo le ob pomoči globinske strukture. Površinskemu osebkju *streljanje sovražnikov* ustrežata namreč dva globinska osebka:

1 *sovražniki* kot osebek k *streljati* v konstrukciji

Sovražniki so streljali X³ in

2 *X* kot osebek od *streljati* v konstrukciji
X so streljali sovražniki

Za določanje semantične interpretacije je torej odločilen globinski osebek.

* * *

V svojih novejših delih, predvsem v »Cartesian Linguistics« (»Kartezijansko jezikoslovje«, 1966) in »Language and Mind« (»Jezik in um«, 1968), Chomsky vedno bolj poudarja pomembnost generativne slovnice za raziskovanje nekaterih psiholoških in filozofskih problemov. Ker je postal Chomsky najbolj znan prav po teh razpravah, posveča Lyons zadnji dve poglavji svoje knjige obravnavi nekaterih pogledov Chomskega na vprašanja, ki presegaajo okvir jezikoslovja.

Najprej obravnavava odnos Chomskega do behaviorizma, ki je bil tako značilen za bloomfieldovce. Chomsky vidi glavno pomanjkljivost behavioristične teorije v tem, da ne more razložiti ustvarjalnosti, t. j. ene najbolj značilnih lastnosti jezikovnega ob-

našanja. Terminologija behaviorizma, prenesena na jezik, se zdi Chomskemu nedoločna in kot taka brez empirične vrednosti.

Chomsky ima slovnico za idealiziran opis jezikoslovne kompetence uporabnikov nekega jezika. Pri vsakem psihološkem modelu, ki bi ponazarjal, kako se kompetenca kaže v praksi, bi morali upoštevati dodatne psihološke dejavnike, kot so: omejitve človeškega spomina, prekrivanje enega psihološkega procesa z drugim ipd. ki jih jezikoslovec pri pojmu slovnice pravilnosti namerno zanemarja. Ti odkloni od slovničnih norm so psihologu dragoceni podatki o zgradbi in delovanju ustrojev, ki tvorijo osnovo uporabe jezika.

Trije modeli za opis jezika, kot jih predstavlja Chomsky, so dali povod za številne psihološke raziskave. Slovnice končnih stanj so po že omenjenih ugotovitvah Chomskega nesposobne generirati nekatere stavke. To morda dokazuje, da je vsak model uporabe jezika, ki temelji na načelu derivacije od leve proti desni, pomanjkljiv. Tudi ostala dva modela za opis jezika — slovnica fraznih struktur, in še posebej transformacijska slovnica — sta bila osnova za številne psihološke poskuse. Ponovno pa moramo poudariti, da je treba pri vsakem poskusu, ki naj bi preizkusil psihološko vrednost določenega slovničnega modela, upoštevati številne relevantne in potencialno relevantne dejavnike. Do nedavna se večina psihologov tega problema ni zavedala in prav zato so mnogi tovrstni poskusi dali le navidez dobre rezultate. Tako so npr. psihologi poskušali dokazati, da so t. i. »jedrni« stavki (trdilni, tvorni, povedni) ne le jezikoslovno, ampak tudi psihološko enostavnejši kot »nejedrni«. Poskusi so res pokazali, da si tvorne stavke veliko lažje zapomnimo kot trpne. Tudi odzivni čas je daljši npr. pri nikalnih stavkih kot pri trdilnih. Dokazano je celo, da je razlika med odzivnim časom za trdilni tvorni in ustrezni nikalni trpni stavek enaka vsoti razlik med trdilnim tvornim in nikalnim trpnim stavkom na drugi strani. Vse to naj bi potrdilo domnevo, da vključuje proizvodnja stavkov skupino pretvorb (transformacij), od katerih vsaka zahteva za svojo izvršitev točno določen čas. Toda ti poskusi so zanemarili nekatere relevantne dejavnike. Predvsem je treba upoštevati »naravnost«. Ta je odvisna od vrste imenske skupine, ki se pojavlja kot globinski osebek oziroma predmet: od tega,

³ X = poljubna imenska skupina.

ali je ta imenska skupina določna ali ne, ali se nanaša na živo ali na neživo, itd. Če torej tvorni in ustrezni trpni stavek nista v enaki meri »naravna«, je gornja domneva nesprejemljiva.

Chomsky meni, da so v jeziku nekateri sintaktični, semantični in fonološki pojavi univerzalni, in sicer v tem smislu, da se lahko opredelijo neodvisno od njihove prisotnosti v nekem jeziku in da jih lahko v posameznem jeziku prepoznamo na osnovi njihove opredelitve v splošni teoriji jezika. Te elemente imenuje Chomsky substantivne univerzalije. Druga vrsta univerzalij so formalne univerzalije. To so splošna načela, ki določajo obliko pravil in način njihovega delovanja v slovnici nekega jezika. Chomsky meni, da uporabljajo vsi jeziki pri konstrukciji stavkov enake formalne operacije.

Če so si vsi jeziki po strukturi podobni, se postavlja vprašanje, zakaj je to tako. Obstoj substantivnih in formalnih univerzalij si po Chomskem lahko razlagamo le s človeku svojskimi jezikovnimi sposobnostmi, ki determinirajo različne univerzalne pojave. Kot dokaz navaja Chomsky proces

učnja materinščine pri otrocih. Otroci se ne rodijo z dedno nagnjenostjo za učenje določenega jezika, torej se vsi otroci rodijo z enako sposobnostjo za učenje jezikov. Otrok ima prirojeno znanje o univerzalnih načelih, ki določajo zgradbo jezika. Ta načela so del tistega, kar imenuje Chomsky »mind«, in se lahko primerjajo z »vrojenimi idejami« Descartesa. S tem se Chomsky približuje racionalistični tradiciji v filozofiji.

Lyons skuša v svoji knjigi predstaviti Chomskega in njegovo delo čimbolj nepristransko, zato se v svoji kritiki nekaterih stališč Chomskega omejuje na nekaj splošnih pripomb. Te osvetljujejo nekatere probleme v sodobni lingvistiki, za katere Chomskemu ni uspelo najti boljših rešitev od dosedanjih. Lyons sicer ne izključuje možnosti, da bo kdaj dokazano, kako je teorija Chomskega neustrezna za opis naravnih jezikov. Poudarja pa, da je že sam njegov poskus formalizacije pojmov, ki se uporabljajo pri analizi jezikov, izredno razširil razumevanje teh pojmov. To pa daje delu Chomskega trajno vrednost.

Milena Milojević-Sheppard
Ljubljana

JÓZEF MAYEN: O STYLISTYCE UTWORÓW MÓWIONYCH*

Knjiga Józefa Mayena obravnava izredno zanimivo, v sodobni stilistiki le malo obdelano področje: govorna dela. S tem terminom poimenuje pisec daljša, zaključena sporočila, katerih skupna značilnost je, da so namenjena javnemu govorjenju. Tradicionalnim zvrstem govornih del, ki jim je že od Aristotelovih časov pravila bolj ali manj uspešno krojila retorika, so se v našem času pridružile vsebinsko in oblikovno nove vrste. Radio in televizija sta govornim sporočilom utrla široko pot v javnost, hkrati pa še bolj opozorila na pomembne dejavnike, ki jih je treba upoštevati pri ustni ubeseditvi misli in njeni poti od govorečega do sprejemajočega. Mayena je že pred leti pritegnilo bogato gradivo oddaj poljskega radia; rezultat teh raziskav je razprava »Radijski monolog in dialog«, objavljena v mesečniku »Dialog« med leti 1957 in 1961. Razen radijskih oddaj so v knjigi obravnavani še skupščinski, politični in sodni govori, pridige in gavende**

Gre torej za pretežno neumetnostna besedila, med seboj zelo različna ne samo po tematiki, ampak tudi po načinu realizacije; od improviziranih besedil, govorjenih brez vsake predloge v prostem govornem jeziku, prek besedil, ki jih je govornik oblikoval na podlagi osnutka, do branih besedil, ki pa so bila napisana izrecno zato, da jih bo pisec sam prebral. Sistematično zbrano in interpretirano to raznoliko gradivo največkrat potrjuje ali dopolnjuje izsledke moderne stilistike in jezikoslovja (predvsem fonologije in sintakse), nemalokrat pa je tudi prepričljiv dokaz, s katerim pisec ugovarja preveč splošni trditvi. Knjiga ne opozarja toliko na razlike med posameznimi zvrstmi govornih del, bolj poudarja tisto, kar jim je skupno, in določa nji-

* Wrocław (itd.), Zakład narodowy imienia Ossolińskich — Wydawnictwo PAN 1972. 162 str. (Z dziejów form artystycznych w literaturze polskiej, 26.)

** Gavenda je krajše pripovedno delo, ki ima izvor v ustnem pripovedovanju.